

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Aplikace a vyhodnocování efektivity podpůrných opatření 1. stupně na
vybrané základní škole v okrese Praha – východ**

**Application and evaluation of the effectiveness of first degree support
measures in chosen primary school in the Prague east district**

Beata Laurová

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Felcmanová, Ph. D.

Studijní program: Speciální pedagogika (B0111A190012)

Studijní obor: Speciální pedagogika

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Aplikace a vyhodnocování efektivity podpůrných opatření 1. stupně na vybrané základní škole v okrese Praha – východ vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. V této bakalářské práci byla umělá inteligence využita k rešerši zdrojů a gramatické kontrole textu. Obsah práce je výsledkem vlastní činnosti autora.

V Praze dne 10. 4. 2025

.....

podpis

Ráda bych poděkovala PhDr. Lence Felcmanové, Ph. D. za cenné rady, podporu a odborné vedení. Také děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili mého výzkumu a přispěli svými odpověďmi k realizaci této práce.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na popis podpůrných opatření prvního stupně na základní škole, s důrazem na identifikaci potřeby těchto opatření, jejich aplikaci a následné vyhodnocování. Cílem práce bylo zkoumat, jakým způsobem, jsou u žáků zjišťovány potřeby podpory, jak probíhá proces aplikace a jakým způsobem je vyhodnocována jejich efektivita. Výzkum byl realizován kvalitativní metodou případové studie školy. Byly provedeny rozhovory s jedenácti respondenty, mezi kterými byli členové školního poradenského pracoviště, vedení školy, učitelé, asistenti pedagoga, rodiče a žáci. Výsledky výzkumu ukázaly, že poskytování podpory na dané škole je nastaveno dobře, avšak existují oblasti, které je možné zlepšit. Konkrétně je kladen důraz na vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření prvního stupně, které v praxi není dostatečně systematické. Na základě těchto zjištění byla navržena doporučení pro zlepšení praxe, která zahrnují zavedení plánů pedagogické podpory a pravidelný proces vyhodnocování účinnosti poskytovaných podpůrných opatření. Práce přináší návrhy na zefektivnění procesu poskytování podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a přispívá k pochopení systému inkluzivního vzdělávání na základních školách.

KLÍČOVÁ SLOVA

podpůrná opatření, základní vzdělávání, speciální vzdělávací potřeby, výchovné poradenství, podpora ve vzdělávání

ABSTRACT

This bachelor's thesis focuses on the description of support measures of the first degree in primary school, with emphasis on the identification of the need for the measures, their application and subsequent evaluation. The aim of the thesis was to investigate how pupils support needs are identified, how the process of application is carried out and how the effectiveness of these measures is evaluated. The research was conducted using a qualitative school case study method. Interviews were conducted with eleven respondents, including members of the school counselling department, school management, teachers, teaching assistants, parents and pupils. The results of the research showed that the provision of support at the school is set up well, but there are areas for improvement. There is an emphasis on evaluating the effectiveness of the first level support measures, which is not systematic enough in practice. Based on these findings, recommendations for improving practice have been proposed, which include the introduction of pedagogical support plans and regular process for evaluating the effectiveness of the support provided. The thesis provides suggestions for making the process of providing support to pupils with special educational needs more effective and contributes to the understanding of the system of inclusive education in primary schools.

KEYWORDS

Support measures, primary education, special educational needs, education counselling, educational support

Obsah

Úvod.....	7
1 Teoretická východiska.....	8
1.1 Podpůrná opatření.....	8
1.1.1 Legislativní úprava podpůrných opatření.....	9
1.1.2 Stupně podpůrných opatření.....	11
1.2 Podpůrná opatření 1. stupně.....	14
1.2.1 Charakter podpůrných opatření 1. stupně	15
1.2.2 Aplikace podpůrných opatření 1. stupně.....	18
1.2.3 Vyhodnocování efektivity podpůrných opatření 1. stupně	19
1.3 Základní vzdělávání.....	20
1.3.1 Specifika vybrané základní školy	22
1.3.2 Obecná charakteristika školy a jejího prostředí.....	22
1.3.3 Organizační a personální zajištění podpory žáků	23
2 Praktická část	24
2.1 Výzkumné cíle.....	24
2.2 Metodologie výzkumu	24
2.2.1 Techniky sběru, analýzy a intepretace dat	25
2.2.2 Respondenti	27
2.2.3 Etické otázky výzkumu.....	29
2.3 Analýza dat	29
2.4 Interpretace dat.....	36
2.5 Doporučení pro praxi.....	39
3 Závěr.....	41
4 Seznam použitých informačních zdrojů	42

5	Seznam příloh	45
---	---------------------	----

Úvod

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami představuje významnou oblast pedagogické praxe, ve které hrají podpůrná opatření velmi důležitou roli. Tato opatření umožňují zajištění rovných příležitostí ve vzdělávání a přispívají k maximálnímu rozvoji žáků. Podpůrná opatření prvního stupně jsou důležitá především pro včasnou intervenci, která může předejít prohlubování obtíží a usnadnit další vzdělávací proces. Správná identifikace, aplikace a vyhodnocování těchto podpůrných opatření proto představují zásadní principy inkluzivního vzdělávání. Téma podpůrných opatření je v současnosti velmi aktuální, neboť školy se stále snaží nacházet efektivní způsoby podpory žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Výsledky této práce mohou přispět k hlubšímu porozumění této problematice a nabídnout podněty pro pedagogickou praxi.

V teoretické části této bakalářské je popásána problematika podpůrných opatření všech stupňů, jejich legislativní základ. Podrobněji jsou analyzována podpůrná opatření stupně prvního, se zaměřením na charakter jejich poskytování, proces aplikace a jejich následné vyhodnocování. Dále je charakterizována vybraná základní škola, včetně organizačního a personálního zajištění podpory žáků.

Praktická část práce je zaměřena na analýzu poskytování podpůrných opatření prvního stupně na základní škole v okrese Praha – východ. Výzkumné šetření je zaměřeno na způsob identifikace potřeby podpory žáků, na proces aplikace opatření a na jejich vyhodnocování. Pro získání relevantních dat byl zvolen kvalitativní výzkum, přesněji byla provedena případová studie školy. Dohromady bylo provedeno jedenáct rozhovorů s vedením školy, členy školního poradenského pracoviště, učiteli, asistenty pedagoga, rodiči a žáky. Na základě výzkumného šetření jsou formulována doporučení pro praxi, která by mohla přispět ke zkvalitnění poskytování podpůrných opatření prvního stupně.

1 Teoretická východiska

V této části práce jsou představeny klíčové teoretické koncepty související s problematikou podpůrných opatření ve vzdělávání. Nejprve je vymezen samotný pojem podpůrných opatření, jejich legislativní rámec a rozdělení. Následně je pozornost zaměřena na podpůrná opatření prvního stupně, která představují základní formu podpory poskytovanou žákům se speciálními vzdělávacími potřebami v běžném vzdělávacím procesu. Dále je stručně charakterizováno základní vzdělávání. Závěrečné části teoretických východisek se věnují specifikům vybrané základní školy, kde jsou tato opatření realizována, a poskytují kontext pro praktickou část práce.

1.1 Podpůrná opatření

Podpůrná opatření jsou definována jako prostředky usnadňující práci pedagoga se žákem v situacích, kdy jeho speciální vzdělávací potřeby vyžadují určitou míru úpravy vzdělávacího procesu (MŠMT, 2017). Žák se speciálními vzdělávacími potřebami se podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon) rozumí takový žák, který: *k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta (Zákon č. 561/2004 Sb.).* Jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami je ve školách a školských zařízeních zajištěno právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření (Slowík, 2022).

Jedním z hlavních cílů těchto úprav je zajištění rovných podmínek pro vzdělávání, přičemž potřeba jejich zavedení může vyplývat z různých faktorů. Mezi ně patří například odlišná úroveň školní zralosti, specifické životní podmínky, kulturní odlišnosti či zdravotní obtíže nebo znevýhodnění, která mohou ovlivnit průběh vzdělávání daného žáka (MŠMT, 2017). Využívání podpůrných opatření podporuje vzdělávání a začlenění dětí, žáků a studentů (dále jen žáci) se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného školního prostředí, tedy především do běžných tříd mateřských, základních a středních škol. Školy zřízované podle §16 odst. 9 školského zákona dříve označované jako speciální nadále existují, a i v nich mají

žáci právo na poskytování podpůrných opatření. Tyto školy v současné době představují především alternativní možnost pro žáky s těžšími formami postižení, u nichž vzdělávání v běžném vzdělávacím prostředí z různých důvodů neodpovídá jejich nejlepšímu zájmu (Slowík, 2016). Poskytování podpůrných opatření ve školách hlavního vzdělávacího proudu podporuje začlenění žáka v kolektivu a dosahování vzdělávacích cílů v souladu s jeho možnostmi (Zilcher, Svoboda, 2019). Posledním z cílů poskytování podpůrných opatření je co nejefektivněji podpořit rozvoj vzdělávacího potenciálu žáka. Zároveň je kladen důraz na jeho přípravu pro budoucí profesní uplatnění a plnohodnotné začlenění do společnosti (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Bez zavedení podpůrných opatření by v mnoha případech nebylo možné realizovat inkluzivní přístupy při začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného školního prostředí. Tato opatření hrají klíčovou roli v zajištění podmínek, které umožňují těmto žákům se zapojit do výuky a plně rozvíjet svůj vzdělávací potenciál (Slowík, 2016).

1.1.1 Legislativní úprava podpůrných opatření

Podpůrná opatření jsou legislativně vymezena v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a specifikována ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (MŠMT, 2017).

Školský zákon byl novelizován zákonem č. 82/2015 Sb., který vstoupil v platnost 1. 9. 2016. Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje §16 tohoto zákona. V návaznosti na tuto novelizaci školského zákona se v České republice rozvinula intenzivní diskuse o konceptu inkluze, který byl často mylně interpretován jako plošná a povinná integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol. Tato představa však není podložena ani novelizovanými ustanoveními školského zákona, ani dostupnými statistickými údaji o formách vzdělávání těchto žáků. Skutečným cílem úpravy § 16 školského zákona bylo několik zásadních změn. První z nich bylo nové vymezení pojmu speciálních vzdělávacích potřeb tak, aby reflektoval míru podpory nezbytnou pro zajištění rovnoprávného přístupu ke vzdělávání. Tato podpora byla nově rozdělena do stupňů podpůrných opatření. Dále byl zaveden právní nárok žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na bezplatné využití podpůrných opatření odpovídající jejich individuálním

potřebám. Součástí novely bylo rovněž legislativní zakotvení a financování nových podpůrných opatření, která dosud nebyla systémově hrazena. Kromě toho byly nově stanoveny postupy pro přiznávání speciálních vzdělávacích potřeb a konkrétních podpůrných opatření, včetně práv žáků, jejich zákonných zástupců, škol a školských poradenských zařízení (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Podpůrná opatření jsou tedy momentálně definována v § 16 školského zákona. Podle tohoto zákona podpůrná opatření spočívají v:

- a) poradenské pomoci školy a školského poradenského zařízení,*
- b) úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky,*
- c) úpravě podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání,*
- d) použití kompenzačních pomůcek, speciálních učebnic a speciálních učebních pomůcek, využívání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob I I a), Braillova písma a podpůrných nebo náhradních komunikačních systémů,*
- e) úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými vzdělávacími programy a akreditovanými vzdělávacími programy,*
- f) vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu,*
- g) využití asistenta pedagoga,*
- h) využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící nebo možnosti působení osob poskytujících dítěti, žákovi nebo studentovi po dobu jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení podporu podle zvláštních právních předpisů, nebo*
- i) poskytování vzdělávání nebo školských služeb v prostorách stavebně nebo technicky upravených (Zákon č. 561/2004 Sb., § 16).*

Této problematice se také úzce dotýká vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Jsou v ní ukotveny činnosti školských poradenských zařízení (ŠPZ). V rámci školských

poradenských zařízení je realizována komplexní i zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika, jejímž cílem je identifikace vzdělávacích potřeb žáků a návrh odpovídajících podpůrných opatření. Diagnostický proces v těchto zařízeních se dále zaměřuje na posouzení školní zralosti, identifikaci nerovnoměrného vývoje a analýzu obtíží v adaptaci či výchově (Zákon č. 72/2005 Sb.).

1.1.2 Stupně podpůrných opatření

Podpůrná opatření jsou členěna do pěti stupňů v závislosti na jejich organizační, pedagogické a finanční náročnosti. Tyto stupně a jednotlivé druhy podpůrných opatření mohou být vzájemně kombinovány s ohledem na individuální potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Klíčovým faktorem při jejich volbě je zhodnocení míry potřebné podpory, který odpovídá charakteru žákových obtíží a jejich dopadu na vzdělávací proces (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Při uplatňování podpůrných opatření je klíčovým principem jejich přizpůsobení tak, aby odpovídala pouze nezbytné míře podpory, kterou žák potřebuje. Opatření vyššího stupně jsou využívána v případech, kdy opatření nižšího stupně nejsou dostačující pro naplnění vzdělávacích potřeb daného žáka. Cílem je zajistit efektivní podporu bez nadměrné nebo nedůvodné intervence, která by mohla narušit přirozený vzdělávací proces (Slowík, 2022).

Podpůrná opatření prvního stupně jsou jako jediná indikována a realizována samotnými pedagogickými pracovníky škol na základě vlastní pedagogické diagnostiky a bez doporučení školského poradenského zařízení. Slouží ke kompenzaci mírných obtíží žáků v učení nebo začlenění v kolektivu (Slowík, 2022).

Podpůrná opatření druhého stupně jsou určena pro žáky, jejichž vzdělávací možnosti jsou výrazněji ovlivněny faktory, jako je aktuální zdravotní stav, opožděný vývoj, odlišné kulturní prostředí nebo specifické životní podmínky. Tato opatření jsou rovněž využívána u nadaných žáků, u žáka se specifickými poruchami učení, u žáků s poruchami chování, u žáků s mírnými projevy některých zdravotních postižení či u žáků s odlišným mateřským jazykem. Vzhledem k těmto okolnostem je nezbytné uplatňovat individuální přístup, který umožní efektivnější zapojení žáka do vzdělávacího procesu (Slowík, 2022). Podpůrná opatření druhého stupně jsou již přiznávána na základě doporučení školského poradenského zařízení, jako je pedagogicko-psychologická poradna (PPP) nebo speciálně pedagogické

centrum (SPC), a to na základě výsledků odborné diagnostiky. Tato opatření zahrnují úpravy výukových metod a forem práce, organizační změny ve výuce, specifické způsoby hodnocení, úpravy obsahu vzdělávání a přizpůsobení podmínek pro přijímání ke vzdělávání i jeho ukončování. V některých případech mohou být doporučena podpurná opatření s takzvanou podmíněnou normovanou finanční náročností (PNFN), mezi ně patří například zařazení předmětu speciálně pedagogické péče (PSPP) nebo zajištění speciálních pomůcek. Součástí těchto opatření může být také vzdělávání žáka podle individuálního vzdělávacího plánu (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Podpurná opatření třetího stupně jsou určena především žákům, jejichž vzdělávání je výrazně ovlivněno specifickými obtížemi. Tato skupina zahrnuje žáky s vážnými poruchami učení, s odlišným kulturním a sociálním zázemím, s poruchami chování či s výrazným narušením komunikačních schopností, například v důsledku těžké řečové vady nebo poruch autistického spektra. Dále se tato opatření vztahují na žáky s lehkým mentálním postižením, se zrakovým nebo sluchovým omezením, s tělesným postižením či na ty, kteří nemají dostatečnou znalost vyučovacího jazyka. Výjimečně mohou být aplikována také u žáků s mimořádným intelektovým nadáním, jejichž vzdělávací potřeby vyžadují specifický přístup (Slowík, 2022). Vzdělávání žáků s využitím třetího stupně podpurných opatření vyžaduje výrazné úpravy ve výukových metodách, organizaci vzdělávacího procesu, obsahu učiva i způsobu hodnocení žákova pokroku. Vzhledem k charakteru speciálních vzdělávacích potřeb je často nezbytné zapojení asistenta pedagoga nebo druhého pedagoga, kteří podporují práci vyučujícího. Důležitou roli hraje také spolupráce s odborníky z dalších oblastí, jako jsou lékaři, terapeuti či sociální pracovníci, pokud si to situace žáka vyžaduje. Lze i využít péči školního psychologa či školního speciálního pedagoga. Dále se jako opatření mohou aplikovat hodiny speciálně pedagogické péče, vypracovat individuální vzdělávací plán či prodloužit základní, střední nebo vyšší odborné vzdělávání o jeden rok. V tomto stupni podpory je také možné nastavit úpravu očekávaných vzdělávacích výstupů pro žáky s lehkým mentálním postižením (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023). Dle vyhlášky 27/2016 Sb. je možné zařadit také prvky alternativní a augmentativní komunikace (AAK).

Podpůrná opatření čtvrtého stupně se týkají především žáků s výraznými poruchami chování, závažnými formami zdravotního postižení, včetně přidružených diagnóz, a také je lze využít pro mimořádně nadané žáky, jejichž vzdělávání vyžaduje vysokou míru individualizace. Tato opatření přesahují běžné přizpůsobení výuky v rámci daného stupně vzdělávání a zahrnují i úpravy ve formách vzdělávacího procesu, aby bylo možné co nejlépe podpořit specifické potřeby žáka (Slowík, 2022). Podpůrná opatření čtvrtého stupně jsou využívána žáky s mentálním postižením, také i těmi, jejichž vzdělávání je ovlivněno těžkým nebo souběžným postižením více vadami, včetně zrakových a sluchových vad či jiných zdravotních omezení. Pro tyto žáky je zpravidla nezbytné vzdělávání s podporou individuálního vzdělávacího plánu (IVP), který zahrnuje využívání speciálních učebnic, didaktických materiálů a kompenzačních pomůcek, včetně technologií ICT, které mohou být finančně náročnější. U žáků se zrakovým postižením je často nutná podpora v orientaci v prostoru, přičemž hraje významnou roli spolupráce se speciálně pedagogickým centrem (SPC). Pro žáky se sluchovým postižením je zajišťována podpora tlumočnicka do českého znakového jazyka a přepisovatele pro neslyšící. V případě žáků s mentálním postižením bývá vzdělávání realizováno podle IVP, který je sestaven v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní školu speciální (RVP ZŠ). I v tomto stupni podpory je také možné využívat školního psychologa nebo speciálního pedagoga, zařadit předmět speciálně pedagogické péče, úpravy způsobu hodnocení, úpravy přijímacího řízení, využívání kompenzačních pomůcek a speciálních učebnic, využít služeb asistenta pedagoga nebo prodloužit délku studia (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Podpůrná opatření pátého stupně jsou určena výhradně pro žáky s nejtěžšími formami zdravotního postižení, často v kombinaci více vad, jejichž vzdělávání vyžaduje nejvyšší úroveň podpory. Tato opatření zahrnují rozsáhlé úpravy ve vzdělávacím procesu, specializované pedagogické přístupy a využití širokého spektra kompenzačních pomůcek a pomocných technologií. Cílem je zajistit maximální možný rozvoj vzdělávacího potenciálu žáků s ohledem na jejich individuální potřeby a možnosti (Slowík, 2022). Organizace výuky a volba vyučovacích metod je plně přizpůsobena zdravotnímu stavu žáka a specifickým omezením, která z tohoto stavu vyplývají. Vzdělávací proces žáka s potřebou podpůrných opatření 5. stupně obvykle vyžaduje rozsáhlé úpravy pracovního prostředí. V případě potřeby mohou být použity komunikační systémy určené pro neslyšící a hluchoslepé osoby

nebo jiné prostředky alternativní a augmentativní komunikace. Žáci bývají vzdělávání s podporou asistenta pedagoga, speciálního pedagoga a dalších pedagogických pracovníků, přičemž je umožněna i přítomnost další osoby, která poskytuje žákovi nezbytnou podporu (nejčastěji osobní asistent). Výuka je zpravidla realizována speciálními pedagogy, nebo s jejich významnou podporou. Dále je v tomto stupni podpůrných opatření možné využívat podpůrná opatření jako ve všech předešlých stupních, například předmět speciální pedagogické péče, pedagogická intervence, individuální vzdělávací plán, úprava výstupů a další (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

1.2 Podpůrná opatření 1. stupně

Podpůrná opatření prvního stupně jsou zaměřena na kompenzaci mírných vzdělávacích problémů jako je pomalejší pracovní tempo, drobné potíže ve čtení, psaní či počítání, omezené paměťové schopnosti, menší problémy se soustředěním nebo začleněním v kolektivu. Prostřednictvím menších úprav ve školní výuce a domácí přípravě lze dosáhnout pozitivních změn a zlepšení vzdělávacího procesu (Slowík, 2017). Obvykle jsou tyto obtíže méně závažné, ale zato často dlouhodobé, nebo naopak výraznější, avšak časově omezené. Vyžadují systematikou intervenci s cílem předcházet školní neúspěšnosti žáka. Jedná se o problémy identifikovatelné pomocí pedagogické diagnostiky (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023). Podpůrná opatření prvního stupně zahrnují především úpravy v organizaci práce se žákem, v metodách výuky a ve způsobech hodnocení žáka. Mohou také zahrnovat poskytnutí vhodných pomůcek, které usnadňují vzdělávací proces, aniž by bylo nutné vynakládat další finanční prostředky (MŠMT, 2017).

Ve vyhlášce č. 27/2016 Sb. je ukotveno, že škola může při aplikování podpůrných opatření prvního stupně vypracovat **plán pedagogické podpory (PIPP)** v případě, že samotné zohlednění individuálních vzdělávacích potřeb žáka při běžné výuce nestačí k efektivní podpoře jeho vzdělávání. Dle MŠMT je plán pedagogické podpory oficiální dokument, který zahrnuje stručný popis obtíží žáka, úpravy v metodách, postupech a organizaci výuky, stejně jako způsob hodnocení jeho výkonu. Stanovuje konkrétní cíle podpory a metody vyhodnocování její účinnosti. Je koncipován tak, aby byl přehledným záznamem pro všechny pedagogy, kteří se na vzdělávání žáka podílejí. S obsahem plánu by měli být

seznámení nejen všichni vyučující, ale také samotný žák a jeho zákonný zástupce, což zajišťuje společné porozumění a koordinovanou podporu ve vzdělávání (MŠMT, 2017).

1.2.1 Charakter podpůrných opatření 1. stupně

V rámci podpory je uplatňována široká škála didaktických metod a strategií, které reflektují individuální vzdělávací potřeby žáků. Mezi hlavní přístupy patří úprava metod výuky, diferencovaná organizace výuky, specifické formy hodnocení, využívání vhodných pomůcek, domácí příprava nebo školní intervence (Národní pedagogický institut České republiky, 2020).

Pokud se zaměříme na **úpravy metod výuky**, tak je důležité určité metody přizpůsobit tak, aby co nejlépe odpovídaly individuálním potřebám žáka. Vyučující mohou využívat kooperativní a aktivní styly učení, které podporují zapojení žáků a usnadňují jim pochopení učiva. Efektivní strategií je také členění složitějších úkolů na menší kroky a jejich postupné zadávání, což pomáhá žákům lépe se v úkolech orientovat. Nezbytné je také ověřování porozumění, například tím, že je žák požádán o slovní shrnutí zadání nebo popis svého plánu řešení zadaného úkolu. Někteří žáci potřebují pomoc s organizací práce, například stanovením jasného časového rámce pro splnění úkolu. Klíčovou roli hraje také motivace, průběžná podpora a zpětná vazba, která posiluje sebedůvěru žáků. Důležitým nástrojem pro usnadnění porozumění a zapamatování si informací je vizuální podpora. Pokud jsou pokyny nebo učivo doplněny o vizuální prvky, žákům se s nimi lépe pracuje. Velký význam má také respektování individuálního stylu učení a využívání multisenzorických metod, které kombinují různé způsoby vnímání – sluchové, zrakové i hmatové. Tento přístup umožňuje žákům lépe si osvojit učivo a snižuje riziko školního neúspěchu (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023). Praktickými příklady těchto úprav by například bylo poskytování zpětné vazby pomocí pokývnutí nebo gesty, upravení časové dotace na úkol, zkrácení textů, užívání názorných pomůcek, vizuálních schémat a audiovizuální techniky, konzistentní používání terminologie pro sdělování požadavků, pravidelné opakování aktivit, střídání aktivních a klidových činností, poskytnutí možnosti žákovi pracovat vlastním tempem či zadávání úkolů zaměřených na pozorování informací, hledání rozdílů a rozvoj fonemického sluchu (Národní pedagogický institut České republiky, 2020).

Pro efektivní podporu žáků v rámci prvního stupně podpůrných opatření je vhodné upravit **organizaci výuky** tak, aby byla co nejpřehlednější a usnadňovala žákům orientaci v učebním procesu. Jedním z klíčových prvků je jasná struktura vyučovací hodiny, která může být podpořena například vizuálním rozvrhem hodin umístěným na lavici. Průběh dne lze také pravidelně konzultovat s učitelem nebo asistentem pedagoga, čímž se předchází nejistotě a usnadňuje se orientace v jednotlivých aktivitách (Národní pedagogický institut České republiky, 2020). Důležitým opatřením může být také změna zasedacího pořádku. Při organizaci zasedacího pořádku je nezbytné zohlednit individuální charakteristiky žáků a jejich potřeby ve vzdělávacím procesu. Spolužák, který je žákovi přiřazen do lavice, by měl vykazovat klidné chování, mít dobře rozvinuté pracovní návyky a být schopen podporovat soustředění na zadanou činnost. V určitých situacích může být preferováno, aby žák seděl v lavici samostatně, avšak vždy s ohledem na jeho sociální vazby, aby nedošlo k izolaci žáka. Některým jedincům může samostatné sezení poskytnout klidný prostor, který napomáhá jejich soustředění a pocitu bezpečí. Jinak je ale obecně doporučováno, aby žáci se speciálními vzdělávacími potřebami byli umístěni v přední části třídy, optimálně v první či druhé lavici uprostřed. Tím, že žák bude dále od okna, se minimalizuje riziko rozptýlení vnějšími podněty. V rámci uspořádání třídy je rovněž vhodné dbát na omezení vizuálních stimulů v zorném poli žáka směrem k tabuli, čímž se snižuje pravděpodobnost nechtěného odvádění pozornosti. Dekorativní prvky a výzdoba třídy by měla být umístěna také spíše v zadní části místnosti, aby nenarušovaly proces soustředění na výuku (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Dle Baslerové, Michalíka a Felcmanové by se **hodnocení** žáků s podpůrnými opatřeními prvního stupně mělo řídit stejnými pravidly, která platí pro celou školu. Je ale také možnost zvolit alternativní způsoby hodnocení, mezi které patří například slovní hodnocení, u žáků v nižších ročnících základní školy použít razítka či nálepky, mimoslovní hodnocení nebo speciální listiny a pochvaly (Národní pedagogický institut České republiky, 2020). Forma vyjádření výsledků není rozhodujícím faktorem, ať už se jedná o formativní, číselné, procentuální či slovní hodnocení. Slovní hodnocení však klade vysoké nároky na vyjadřovací schopnosti pedagoga i hodnoceného, jelikož je nezbytné přesně popsat aktuální stav a vývoj žákových dovedností. V některých případech se ukazuje, že slovní hodnocení

nemusí být vždy nejvhodnější variantou z důvodu své náročnosti na vytvoření (MŠMT, 2014/2016).

Didaktické **pomůcky** dostupné ve škole mohou být efektivně využity k podpoře žáků, avšak jejich nasazení by mělo být pečlivě promyšleno s ohledem na individuální potřeby každého jedince. Ve vyšších ročnících se může jako vhodná osvědčit i pomůcka běžně používaná mladšími žáky. Není důvodem k jejímu vyřazení skutečnost, že většina vrstevníků již danou pomůcku nevyužívá. Pokud její použití přispívá k překonání vzdělávacích obtíží a pomáhá žákovi zvládat učivo, je její zařazení do výuky zcela opodstatněné. Hlavním kritériem by měla být její efektivita při předcházení neúspěchu ve vzdělávání (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023). Proces vzdělávání lze podpořit škálou pomůcek, které zahrnují jak běžné, tak i specializované materiály. K těmto pomůckám konkrétně patří učebnice a pracovní listy včetně jejich interaktivních variant, manipulační a názorné pomůcky usnadňující pochopení učiva. Nezastupitelnou roli hraje také moderní technologie, mezi kterou patří počítače, tablety a webové aplikace, stejně jako speciální výukové programy. Využívat lze i vizuálně zpracované přehledy, didaktické tabulky, encyklopedie či stavebnice (MŠMT, 2014/2016). Kromě již existujících pomůcek může být žák motivován k aktivnímu zapojení do výuky prostřednictvím tvorby vlastních vzdělávacích materiálů. Mezi ně může patřit například záložka do knihy s důležitými informacemi, speciální okénko ke čtení pro usnadnění koncentrace, vizuální rozvrh hodin či početní tabulka (Národní pedagogický institut České republiky, 2020).

Domácí příprava je také jedna z možných forem podpory. Je ale důležité brát v potaz, že domácí příprava by měla být vždy primárně úkolem samostatného žáka, nikoli k přenášení odpovědnosti na jeho rodinu. U mladších dětí je sice žádoucí, aby rodiče dohlíželi na pravidelné plnění povinností, avšak jejich úloha by neměla spočívat v nahrazování učitele nebo opětovném vysvětlování učiva. Klíčovým cílem domácí přípravy je naučit žáka pracovat systematicky a samostatně, což představuje důležitý předpoklad pro jeho budoucí vzdělávání. Při zadávání pokynů pro domácí přípravu je nezbytné zohlednit jejich přiměřenost tak, aby žákovi nezabraly veškerý volný čas a zůstala mu možnost věnovat se zájmům i odpočinku (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

V roce 2021 došlo novelou vyhlášky č. 27/2016 Sb. k zařazení **pedagogické intervence** mezi podpůrná opatření prvního stupně, čímž školy získaly větší autonomii při jejím poskytování. Díky této změně mohou pedagogové rychleji reagovat na vzdělávací potřeby žáků bez nutnosti doporučení školského poradenského zařízení. Na druhou stranu si však školy musí náklady na toto opatření hradit samy, protože na něj nejsou poskytovány žádné finanční prostředky, jako na všechna opatření v prvním stupni podpory. Pedagogická intervence má za cíl pomoci žákům s doplněním chybějících znalostí a dovedností, například při problémech s učivem způsobených delší absencí. Lze ji chápat jako formu doučování, které je možné zavést dle aktuálních potřeb žáka a stejně tak je flexibilně ukončit, jakmile splní svůj účel. Tímto krokem se podpora žáků stala efektivnější a dostupnější přímo na úrovni školy (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

1.2.2 Aplikace podpůrných opatření 1. stupně

První stupeň podpory spadá plně do působnosti školy, přičemž pedagogičtí pracovníci nejsou vnímáni pouze jako realizátoři opatření na základě doporučení poradenských institucí, ale jako aktivní činitelé v procesu identifikace potřebnosti a poskytování podpory. Očekává se, že disponují dostatečnými kompetencemi k identifikaci žáků, kteří vyžadují zvýšenou míru pomoci, a to na základě vlastní pedagogické diagnostiky. Učitel hraje klíčovou roli jako ten, kdo včas rozpozná vzdělávací či výchovné obtíže žáka a na základě odborného posouzení i pedagogické zkušenosti bezprostředně zavádí adekvátní podpůrná opatření (MŠMT, 2017). Efektivní nastavení podpůrných opatření prvního stupně vyžaduje důkladné poznání žáka v širším kontextu jeho osobnosti a rodinného či sociálního zázemí. Nejlepší podmínky pro takové poznání mají učitelé na prvním stupni základní školy, kteří se žákem tráví většinu školního dne a mohou tak průběžně sledovat jeho vzdělávací pokroky i případné obtíže. Na druhém stupni základní školy je situace složitější, zejména u pedagogů, kteří vyučují předměty s nízkou hodinovou dotací a nemají s žákem pravidelný a intenzivní kontakt. V těchto případech nabývá na významu role třídního učitele, pracovníků školního poradenského pracoviště (výchovného poradce, metodika prevence, školního psychologa či školního speciálního pedagoga) a celkové úrovně spolupráce mezi členy pedagogického sboru. K identifikaci obtíží a následnému nastavení vhodných podpůrných opatření se využívají základní metody pedagogické diagnostiky, mezi které patří systematické

pozorování, rozhovory a analýza žakovských prací (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

Proces následné aplikace podpůrných opatření probíhá ve dvou fázích: první je přímá podpora ve výuce učitelem, druhou pak vypracování samotného plánu pedagogické podpory, pokud to pedagog vyhodnotí jako žádoucí. V první fázi poskytuje učitel individualizovanou pomoc žákovi. Učitel nejprve sám navrhuje a realizuje podpůrná opatření, případně konzultuje s kolegy, kteří mají zkušenost s obdobnými situacemi. V případě potřeby se může obrátit i na pracovníky školního poradenského pracoviště. Tito odborníci mohou provést pozorování v hodinách, poskytnout zpětnou vazbu a pomoci s nastavením opatření. Míra jejich zapojení závisí na konkrétní situaci, zkušenostech učitele a organizaci školy – mohou se podílet již na počátku procesu nebo až ve fázi tvorby PIPP. Pokud přímá podpora ve výuce nestačí, přechází se do druhé fáze, tedy k vytvoření plánu pedagogické podpory. Tato etapa předpokládá komplexnější přístup, který zahrnuje spolupráci více pedagogů (MŠMT, 2017).

1.2.3 Vyhodnocování efektivity podpůrných opatření 1. stupně

„Poskytování podpůrných opatření prvního stupně škola průběžně vyhodnocuje. Nejpozději po 3 měsících od zahájení poskytování podpůrných opatření škola vyhodnotí, zda podpůrná opatření vedou k naplnění stanovených cílů.“ (vyhláška č. 27/2016 Sb., § 10)

Účinnost podpůrných opatření by měla být pravidelně sledována a vyhodnocována, přičemž je vhodné si předem stanovit konkrétní termín, kdy bude efektivita opatření posouzena. Délka tohoto intervalu může být variabilní – v některých případech učitel rozpozná již po několika týdnech, že zavedená opatření nejsou dostačující a je třeba zapojit další odborníky mimo školu nebo naopak je potřeba žáka sledovat déle, protože účinnost opatření není patrná brzy po zavedení podpůrných opatření. Obecně lze doporučit interval vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření v řádů týdnů, maximálně však do tří měsíců, přičemž by měla být doba stanovena tak, aby bylo možné objektivně posoudit, zda jsou opatření efektivní a dostačující (MŠMT, 2017). Systematickým přístupem k vyhodnocování podpory lze zajistit, že každý žák dostane odpovídající péči a podmínky pro úspěšné vzdělávání (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

V závislosti na výsledcích vyhodnocení efektivity nastavených podpůrných opatření mohou nastat tři možné scénáře. Prvním z nich je situace, kdy se díky podpoře podařilo obtíže žáka

odstranit a ten se vrátil ke svému běžnému výkonu, podpůrná opatření již nejsou nadále potřeba a jejich poskytování končí. To může být například situace, kdy žák potřeboval dovysvětlení učiva po delší absenci, ale po doplnění znalostí je schopen pokračovat bez další pomoci. Druhou možností jsou případy, kdy se ukáže, že podpůrná opatření jsou nezbytná dlouhodobě, protože pomáhají udržet stabilní výkon a předcházet školní neúspěšnosti. Pokud by byla tato opatření zrušena, došlo by k návratu nežádoucího stavu. Typickým příkladem může být žák se sníženou schopností koncentrace pozornosti, u kterého se podařilo nalézt efektivní strategie pro eliminaci nepozornosti a přetížení. V takovém případě je třeba pokračovat v podpoře tak dlouho, dokud ji žák potřebuje, přičemž cílem je postupné snižování jeho závislosti na těchto opatřeních. Poslední scénář je takový, kdy problém i přes veškerou snahu přetrvává a zavedená opatření nejsou dostatečná, je nutné informovat zákonné zástupce a doporučit jim vyšetření žáka ve školském poradenském zařízení. Taková situace může nastat například tehdy, když ani přes pravidelné procvičování v rámci pedagogické intervence nelze u žáka dosáhnout očekávaného pokroku při nácvičování čtení, což může naznačovat hlubší obtíže vyžadující odbornou diagnostiku. Na základě vyšetření pak mohou být žákovi doporučena podpůrná opatření vyššího stupně, která lépe odpovídají jeho specifickým potřebám (Baslerová, Michalík, Felcmanová, 2023).

1.3 Základní vzdělávání

Vzdělávací proces v České republice na úrovni základního vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a výchovné působení v rodinném prostředí. Systém kurikulárních dokumentů je strukturován do dvou hlavních úrovní – na státní a školní. Rámcový vzdělávací program (RVP) stanovuje závazné směrnice a normy pro vzdělávací proces na státní úrovni. Na základě tohoto rámce jsou jednotlivé školy povinny vypracovat své vlastní školní vzdělávací programy (ŠVP), které detailně specifikují konkrétní obsah a metody výuky přizpůsobené specifickým potřebám dané školy (Národní pedagogický institut, 2018). Základní školy představují klíčové vzdělávací instituce, kde většina osob získává základní vzdělání. Studium na základních školách je rozděleno na dva stupně a jejich délka je stanovena na devět let. Podle platné legislativy je možné zřídit i základní školy s neúplným počtem ročníků (Vališová, Kasíková (eds.), 2011). Základní vzdělávání je úzce spjato s povinností školní docházky, jejíž podmínky a pravidla jsou stanoveny v § 36 až 43

školského zákona. Tato docházka je povinná pro všechny děti ve věku od 6 do 15 let a zajišťuje jejich systematické vzdělávání. Úspěšným absolvováním devátého ročníku nebo jinou formou ukončení povinné školní docházky žák získá osvědčení o dosažení základního vzdělání, které mu umožňuje pokračovat ve studiu na středních školách nebo odborných učilištích (Rámcový vzdělávací program, 2023).

Hlavním cílem základního vzdělávání je vybavit žáky potřebnými strategiemi učení a podpořit jejich motivaci k celoživotnímu vzdělávání. Důraz je kladen na rozvoj schopnosti kreativně přemýšlet, řešit problémy, efektivně komunikovat a spolupracovat s ostatními. Součástí vzdělávacího procesu je také vedení žáků k rozvíjení ohleduplnosti a tolerance vůči ostatním lidem a různým kulturním i duchovním hodnotám. Žákům je zároveň umožněno poznávat své schopnosti a reálné možnosti, které mohou využít společně se získanými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své budoucí vzdělávací a profesní dráze. (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Dle vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů, se hodnocení výsledků vzdělávání žáků zakládá na posouzení úrovně dosažení výstupů stanovených vzdělávacím programem pro jednotlivé vzdělávací oblasti. Tento proces musí být pedagogicky odůvodněný, odborně správný a průkazný. Při hodnocení se zohledňují individuální vzdělávací potřeby žáků a případná doporučení vydaná školskými poradenskými zařízeními, čímž se zajišťuje spravedlivý a objektivní přístup ke každému žákovi. Pravidla týkající se hodnocení žáků jsou nedílnou součástí školního řádu a musí obsahovat několik klíčových aspektů. Patří mezi ně především zásady a metody hodnocení, včetně sebehodnocení žáků a způsob získávání podkladů pro hodnocení.

V České republice je zajištěn i systém speciálního vzdělávání, který je určen pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, vyplývajícími například z mentálních, zrakových, sluchových, řečových nebo jiných poruch. Preferováno je však začlenění všech žáků do běžného školského prostředí. O zařazení dítěte do školy zřízené podle § 16 školského zákona rozhoduje zákonný zástupce na základě doporučení školského poradenského zařízení (Národní pedagogický institut, 2018).

1.3.1 Specifika vybrané základní školy

Vybraná základní škola je organizována jako příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je místní obec, která se nachází v okrese Praha – východ. Vzdělávací instituce je zařazena do sítě škol od roku 2014 a poskytuje základní vzdělávání v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Vzdělávací činnost probíhá v devíti ročnících v rámci denního studia. V současné době školu navštěvuje 226 žáků, z toho 45 žákům je poskytováno podpůrné opatření. První stupeň podpůrných opatření je poskytován patnácti žákům, sedmnácti žákům druhý stupeň a třinácti žákům jsou poskytována podpůrná opatření ve třetím stupni. Podpůrná opatření čtvrtého ani pátého stupně nejsou ve škole uplatňována.

Vzdělávací proces na dané škole je konkrétně realizován na základě školního vzdělávacího programu s názvem „Škola do života“. Tento program se zaměřuje na podporu celoživotního učení, rozvoj osobnostních a sociálních kompetencí, komunikačních dovedností a spolupráci mezi žáky. Program klade důraz na podporu samostatnosti žáků, kritického myšlení a schopnosti řešit problémy. Výuka je vedena tak, aby žáci mohli získané zkušenosti aplikovat v běžném životě a stát se aktivními a odpovědnými členy společnosti. Zvláštní důraz je kladen na začlenění žáků s podpůrnými opatřeními, kterým je věnována zvýšená odborná péče. Specifickým prvkem vzdělávacího programu je zařazení výuky anglického jazyka již od prvního ročníku, přičemž od sedmého ročníku je zařazena výuka druhého cizího jazyka. Žáci mohou volit z cizího jazyka německého nebo italského. Ve školním roce 2022/2023 byla poprvé implementována tandemová výuka, zejména v hodinách informatiky, a častější dělení hodin, což přispělo ke zvýšení kvality výuky v klíčových předmětech, jako jsou cizí jazyky, matematika a fyzika. Součástí školy je školní družina, která je určena pro mladší žáky a navštěvuje ji 92 žáků, rozdělených do tří oddělení. Pro zajištění stravování je zřízena výdejna školní jídelny.

1.3.2 Obecná charakteristika školy a jejího prostředí

Základní škola se nachází v menší obci s venkovským charakterem, která poskytuje klidné a bezpečné prostředí pro vzdělávání a mimoškolní aktivity. Budova školy je rozdělena na hlavní výukovou část, tělocvičnu, školní družinu a jídelnu. Část školní družiny je umístěna v prostorách nad tělocvičnou, čímž jsou vytvořeny lepší podmínky pro realizaci

odpočinkových a zájmových činností. Prostorové uspořádání školy umožňuje využití venkovních ploch, jako je školní zahrada a přilehlé sportovní areály, které se využívají pro tělesnou výchovu a volnočasové aktivity.

Zvýšená pozornost je věnována preventivním programům zaměřeným na předcházení sociálně patologických jevů. Jsou realizovány programy podporující bezpečné klima ve škole, prevenci šikany, bezpečnost při online komunikaci a finanční gramotnost. Významnou součástí prevence je i podpora integrace žáků s odlišným mateřským jazykem a podpora jejich adaptace na školní prostředí. Kromě běžné výuky škola organizuje celou řadu projektových dnů, exkurzí a tematických výletů, které rozšiřují vědomosti a praktické dovednosti žáků. Mezi klíčové aktivity patří přírodopisné přednášky, návštěvy historických míst, sportovní programy a kulturní akce. Žáci se rovněž účastní vědomostních a sportovních soutěží, čímž je podporována jejich motivace a zájem o jednotlivé obory.

1.3.3 Organizační a personální zajištění podpory žáků

Ve škole je výchovně-vzdělávací proces zajišťován celkem 23 pedagogickými pracovníky, z nichž 11 působí na plný pracovní úvazek. Provoz školní družiny je zajištěn čtyřmi vychovatelkami. S cílem podpořit vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami působí ve škole sedm asistentů pedagoga. Školní poradenské pracoviště se na této škole skládá z metodika prevence, výchovných poradců a školního psychologa. Výchovní poradci se ve škole nacházejí dva, jeden se specializuje na kariérní poradenství a druhý na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Školní psycholožka je zaměstnána na poloviční úvazek a věnuje se žákům, kteří potřebují speciální péči v oblasti duševního zdraví. Provoz školy je zajišťován i šesti nepedagogickými zaměstnanci, kteří se starají o administrativní a technické zázemí. Řízení školy je realizováno ředitelkou školy a její zástupkyní. Pedagogická rada se koná pravidelně a všichni pedagogové se schází k projednávání aktuálních vzdělávacích a organizačních otázek. Činnost školy je monitorována školskou radou, která je tvořena zástupcem pedagogických pracovníků, zákonných zástupců žáků a zástupcem zřizovatele.

2 Praktická část

Praktická část této bakalářské práce se zaměřuje na zkoumání procesů spojených s podpůrnými opatřeními prvního stupně na vybrané základní škole. Tato část práce se snaží na základě získaných dat odpovědět na výzkumné otázky a nabídnout ucelený pohled na fungování podpůrných opatření prvního stupně ve školním prostředí.

2.1 Výzkumné cíle

Cílem této práce je zmapovat situaci na vybrané základní škole v okrese Praha – východ, která se týká žáků, u kterých jsou aplikována podpůrná opatření prvního stupně. Konkrétně vhlédnout do problematiky aplikace a vyhodnocování efektivity podpůrných opatření prvního stupně na této škole.

K danému cíli byly vytyčeny tři hlavní výzkumné otázky:

- Jak je u žáků zjišťována potřeba podpůrných opatření prvního stupně?
- Jak funguje proces aplikace podpůrných opatření prvního stupně z pohledu pedagogů, žáků a rodičů?
- Jak je vyhodnocována účinnost podpůrných opatření prvního stupně?

Pro dosažení hlavního cíle je využíván design případové studie, která umožňuje detailně nahlédnout danou problematiku díky kvalitativnímu šetření. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů byly získávány informace o zkušenostech pedagogů a o procesech spojených s aplikací podpůrných opatření prvního stupně.

2.2 Metodologie výzkumu

K vypracování této práce bylo využito přístupů kvalitativního výzkumu. Kvalitativní přístup ve výzkumu představuje proces zkoumání jevů a problémů v jejich přirozeném prostředí s cílem získat co nejucelenější a nejhlubší porozumění těmto jevům. Tento přístup se opírá o sběr podrobných a bohatých dat, která umožňují zachytit rozdíly lidského chování, myšlení a prožívání. Charakteristickým rysem kvalitativního výzkumu je úzká interakce mezi výzkumníkem a účastníky, která umožňuje nejen popsat zkoumanou realitu, ale také odhalit, jak ji lidé vnímají, interpretují a spoluvytvářejí. Badatel využívá různé metody, jako jsou rozhovory nebo pozorování, aby pochopil subjektivní zkušenosti a sociální kontext, ve

kterém tyto zkušenosti vznikají. Cílem kvalitativního přístupu není kvantifikace nebo zobecnění výsledků, ale spíše hlubší vhled do specifických situací a porozumění významům, které lidé svému jednání a prostředí přisuzují (Švaříček, Šedřová, 2007). Kvalitativně orientované pedagogické výzkumy jsou zakotveny ve fenomenologickém přístupu, který klade důraz na subjektivní aspekty lidského jednání a umožňuje přijmout existenci více paralelních realit. Tento filozofický základ odlišuje kvalitativní výzkum od kvantitativního nejen ve stanovení cílů, ale i v přístupu výzkumníka k respondentům a zkoumaným jevům (Chráska, 2016). Na rozdíl od často tradovaného názoru, že kvalitativní výzkum je méně náročný, je jeho realizace ve skutečnosti komplexní a vyžaduje od badatele hlubokou znalost zkoumané problematiky. Úspěšné provedení kvalitativního výzkumu vyžaduje schopnost předvídat možné vývojové linie zkoumání, pružně reagovat na nové podněty, a zároveň být si vědom potenciálních úskalí. Významnou náročnost představuje také časová investice, neboť sběr dat, jejich analýza a interpretace jsou časově velmi náročné procesy, které vyžadují pečlivost a systematičnost (Skutil, 2011).

Konkrétně byla tato práce vypracována jako případová studie dané základní školy v situacích spojených s identifikací potřebnosti, aplikací a vyhodnocováním podpůrných opatření prvního stupně. Případová studie je výzkumná metoda spadající do empirických přístupů, jejímž cílem je podrobně analyzovat a důkladně porozumět jednomu nebo několika vybraným případům. Tento design se vyznačuje důrazem na sběr a interpretaci reálných, konkrétních dat, která se vztahují ke zkoumanému jevu. Empirický charakter této metody znamená, že veškeré závěry vycházejí z přímého pozorování, rozhovorů nebo z jiných forem shromažďování informací. Případové studie jsou často využívány v pedagogice, sociálních vědách či medicíně, kde umožňují komplexní pochopení individuálních situací, identifikaci specifických problémů a mohou sloužit jako základ pro navrhování praktických opatření nebo rozvoj teoretických konceptů. Tato metoda je vhodná zejména v případech, kdy je potřeba zohlednit širší kontext a hloubkově zkoumat jednotlivé faktory ovlivňující zvolený předmět výzkumu (Švaříček, Šedřová, 2007).

2.2.1 Techniky sběru, analýzy a interpretace dat

K sběru dat byla zvolena technika rozhovorů. V rámci kvalitativního výzkumu je technika rozhovoru považována za nejčastěji využívaný způsob získávání dat (Švaříček, Šedřová,

2007). Rozhovor představuje metodologický nástroj pro sběr dat, který spočívá v přímé verbální interakci mezi výzkumníkem a respondentem. V některých případech může být tento termín zaměňován v literatuře za interview, přičemž oba výrazy se v tomto kontextu často chápou ve stejném významu. Významnou předností rozhovoru, v porovnání s jinými výzkumnými technikami, je možnost navázání osobního kontaktu, jenž umožňuje hlubší vhled do motivace a postojů respondentů. Během sběru dat lze sledovat okamžité reakce respondentů na položené otázky, což umožňuje flexibilně upravit směr rozhovoru podle aktuálního vývoje. V závislosti na míře, do jaké je rozhovor řízen výzkumníkem, lze rozlišit tři hlavní typy: strukturované, polostrukturované a nestrukturované (Chrásková, 2016). V této práci byl použit konkrétně polostrukturovaný rozhovor. Dle Skutilla, 2016 polostrukturovaný rozhovor představuje kompromis mezi strukturovanou a nestrukturovanou formou této techniky a je pravděpodobně nejčastěji využívaným typem. Přestože se tazatel opírá o předem připravený soubor otázek, zároveň flexibilně reaguje na podněty, které přirozeně vyvstávají v průběhu rozhovoru ze strany respondenta. Tímto způsobem není průběh interview striktně omezen na pevně dané schéma, což umožňuje získání hlubších a komplexnějších informací.

K zaznamenání průběhu rozhovorů byl použit diktafon. Po provedení všech rozhovorů byla nejprve provedena metoda transkripce. Existují čtyři základní metody transkripce materiálu, kterými jsou – doslovná transkripce, komentovaná transkripce, shrnující protokol a selektivní protokol. Proces transkripce spočívá v převedení mluveného projevu získaného během rozhovoru do psané formy a vyžaduje značné množství času. Přesto je jeho realizace nezbytná pro důkladnou analýzu shromážděných dat. V určitých případech je text transformován do spisovného jazyka, přičemž dochází k odstranění nářečních prvků a gramatických nepřesností. Současně může být upravena i stylistická stránka projevu, což je obvyklé zejména tehdy, pokud je hlavní pozornost zaměřena na obsah a tematický rámec sdělení, například v situacích, kdy respondent vystupuje jako odborník (Hendl, 2023). K této práci bylo použito metody doslovné transkripce a výše zmíněných drobných stylistických či gramatických úprav slovního projevu za účelem lepšího porozumění faktickým sdělením.

Následným krokem této práce bylo provést otevřené kódování. Po ukončení rozhovorů a jejich následné transkripce nastává čas, kdy se výzkumník ocitá před rozsáhlým souborem

získaných odpovědí. Jeho prvním krokem je systematická kategorizace shromážděných dat (Skutil, 2016). Dostupná data určená k následnému zpracování se obvykle vyskytují ve formě textového materiálu, například přepisy rozhovorů. Výzkumník se tak často setkává s rozsáhlými soubory nestrukturovaných informací, které je nutné nejen prezentovat jako zajímavý empirický materiál, ale především podrobit důkladné systematické analýze a interpretaci. Cílem tohoto procesu je identifikovat klíčové vzorce, vztahy a významy obsažené ve shromážděných datech, čímž se umožňuje jejich hlubší porozumění a vědecké uchopení (Švaříček, Šed'ová, 2007). Proces kódování zahrnuje přiřazování specifických kódů, nejčastěji ve formě čísel nebo písmen, jednotlivým odpovědím. Každý z těchto kódů představuje určitý typ reakce, čímž dochází k prvotnímu třídění informací. V následujících fázích analýzy jsou již vytvořené kategorie dále rozčleňovány na menší podskupiny, což umožňuje detailnější porozumění zkoumanému jevu a poskytuje hlubší vhled do analyzované problematiky (Skutil, 2016).

Po dokončení otevřeného kódování byla provedena interpretace dat. Dle Švaříčka a Šed'ové, 2007 interpretace dat představuje systematický proces zkoumání významu kategorizovaných dat a identifikovaných vztahů mezi nimi. Jde o hlubší analýzu, při níž je již zpracovaný materiál znovu promýšlen s cílem porozumět tomu, jaké informace data skutečně přinášejí a především, jaké jsou příčiny zjištěných jevů. Tento krok umožňuje nejen popsat shromážděné údaje, ale také objasnit souvislosti a mechanismy, které stojí za jejím vznikem (Švaříček, Šed'ová, 2007).

2.2.2 Respondenti

Výběr respondentů byl záměrný. Oslovováni byli pedagogové a osoby zainteresované v realizaci podpůrných opatření prvního stupně. Výzkumného šetření se zúčastnilo dohromady 11 respondentů, kteří byli vybráni na základě jejich přímého spojení s ústředním tématem práce. Sedm z těchto respondentů jsou zaměstnanci vybrané základní školy a také se přímo účastní procesu poskytování podpůrných opatření. Další čtyři respondenti jsou z řad žáků a rodičů, kterých se naopak týká využívání těchto podpůrných opatření.

V tabulce č. 1 jsou sepsané informace o respondentech z řad pedagogů ze základní školy. Je v ní uveden věk, pohlaví a pracovní pozice respondenta.

Tabulka č. 1 Respondenti – pedagogičtí

Respondent	Věk	Pohlaví	Pracovní pozice
A	49	Žena	Ředitel školy
B	47	Žena	Výchovný poradce
C	51	Žena	Školní psycholog
D	50	Žena	Třídní učitel na prvním stupni
E	56	Žena	Třídní učitel na druhém stupni
F	22	Žena	Asistent pedagoga na prvním stupni
G	21	Žena	Asistent pedagoga na druhém stupni

Tabulka č. 2 obsahuje informace o respondentech, kteří využívají podpůrná opatření prvního stupně.

Tabulka č. 2 Respondenti – nepedagogičtí

Respondent	Věk	Pohlaví	Role
H	9	Žena	Žák
I	36	Žena	Rodič
J	14	Muž	Žák
K	42	Žena	Rodič

2.2.3 Etické otázky výzkumu

Před započítím rozhovorů byli respondenti seznámeni s cílem a průběhem výzkumu a byly jim poskytnuty veškeré důležité informace. Následně byl získán jejich informovaný souhlas, který byl předložen v písemné podobě a potvrzen podpisem. Respondentům byla zaručena anonymita a možnost kdykoliv svou účast ukončit. Veškeré relevantní skutečnosti jim byly sděleny a žádné podstatné informace nebyly zamlčeny. Po skončení rozhovorů bylo respondentům vyjádřeno poděkování za jejich ochotu a čas, přičemž jejich účast byla zakončena neformální diskusí.

2.3 Analýza dat

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu dat z rozhovorů. Data byla analyzována pomocí metody otevřeného kódování, která umožňuje rozdělit textová data na kategorie. Data z rozhovorů byla rozdělena do pěti kategorií podle tématu, kterému se věnují. První kategorie se zabývá identifikací podpůrných opatření, druhá kategorie je o poskytování podpory, třetí kategorie se věnuje spolupráci mezi pedagogy v rámci poskytování podpory, čtvrtá kategorie obsahuje popis procesu vyhodnocování podpůrných opatření prvního stupně a v páté kapitole jsou popsány scénáře, které nastávají po procesu vyhodnocení účinnosti podpůrných opatření.

Také se kategorie dále člení podle respondentů. Každý z respondentů má k opatřením jiný vztah, takže členění bylo zvoleno pro lepší systematizaci a větší srozumitelnost. Pro respondenty byly připraveny jiné otázky, v závislosti na jejich vztahu k podpůrným opatřením. Obsah otázek ale směřoval vždy ke stejným tématům z daných kategorií.

V průběhu výzkumu se ukázalo, že ne všichni respondenti byly schopni odpovědět na položené otázky. Důvodem byla buď malá orientace v dané problematice, nebo že se některých procesů přímo neúčastní. Tato skutečnost ovlivnila rozsah získaných dat.

1: Identifikace potřeby podpůrných opatření

Identifikace potřeby podpůrných opatření je klíčovým krokem v procesu poskytování podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Respondenti uvádějí, že potřeba podpůrných opatření prvního stupně je často rozpoznána na základě pozorování, kdy žák nenaplnuje očekávané výstupy nebo vykazuje problémy v různých oblastech vzdělávání, ale

nejčastěji ve čtení a českém jazyce. Pokud jsou takové obtíže nalezeny, tak jsou kontaktováni pracovníci školního poradenského pracoviště.

Ředitelka školy popisuje, že rozhodnutí o poskytování podpurných opatření je schvalováno na základě dohody s učiteli, kteří zjistí, že u žáka nedochází k naplňování očekávaných výstupů běžným způsobem. **A:** „*Jinak já přímo děti nevyhledávám, jen pak dále schvaluji aplikaci těch daných opatření.*“ dodává.

Výchovná poradkyně zmiňuje, že problémy se soustředěním také mohou být indikátory potřeby podpurných opatření. **B:** „*Nejčastěji to poznáme tak, že u dětí se objeví problémy v základních předmětech. Tyto děti se většinou špatně soustředí a pak vyrušují.*“ Pokud se tedy identifikují takové obtíže, kterých si učitel všimne, tak vyhledá další pomoc od členů školního poradenského pracoviště. **B:** „*Já v tom pak hraji ještě roli, že když za mnou učitel přijde s tím, že má takového žáka, tak já jdu na náslechy do té třídy a pozoruji to dítě. Někdy na to mám více času, někdy ne, ale vycházím i hodně z toho, co mi řekne ten učitel.*“

Školní psychologka využívá k identifikaci žáků, kteří by mohli potřebovat úpravu organizace výuky pozorování a rozhovory s učiteli. **C:** „*Ze své pozice školního psychologa k depistáži nejčastěji využívám pozorování žáků v hodině, rozhovor s učiteli a také rozhovor s žáky a rodiči.*“ Jinak se v identifikaci podpurných opatření prvního stupně tak často neangažuje. **C:** „*Má doporučení v tomto ohledu nejsou příliš častá, já se soustředím spíše na děti, které mají vyšší stupně podpory.*“

Z pohledu učitelů a asistentů pedagoga, kteří se přímo účastní výuky, je identifikace potřeby podpory často spojena s pozorováním výkonu žáků v hodinách. Třídní učitelka na prvním stupni uvádí, že nejčastějším důvodem pro identifikaci potřeby podpurných opatření je nenaplňování očekávaných výstupů. **D:** „*Potřebu poskytování podpůrek identifikuji, když vidím, že žák v něčem zaostává, nenaplňuje očekávané výstupy, v nějaké činnosti nestačí nebo se ztrácí. Na to přicházím běžným pozorováním v hodinách a na základě své zkušenosti to vyhodnotím.*“ poznamenává. Třídní učitelka na druhém stupni se zaměřuje na pomalé tempo a špatnou soustředěnost. **E:** „*No většinou to poznám, že mají pomalejší tempo. Potřebují opakovat zadání, několikrát. Někdy už to na těch dětech prostě poznám, když mi jich rukama prošlo více.*“ Obě asistentky pedagoga se shodují, že děti, které mají následně nějaký stupeň podpory, a i ten první, se většinou poznají podle výraznějšího chování ve třídě,

nízké míry koncentrace a vzdělávacích obtíží, kterých si asistenti pedagoga všimají v běžných vyučovacích hodinách. **F:** „Vidím, že má velký problémy s tím dávat pozor, když ho pozoruju a on fakt kouká na tabuli, ale pak není vůbec schopnej reprodukovat to, co má za úkol.“ **G:** „Ony ty děti většinou prostě tak vystupují z řady, ale ne tak, jako jsou schopné i jiné děti, které pak mají tu podporu vyšší.“

Z pohledu dětí a rodičů je identifikace spojena s mírnými nedostatky v určitých předmětech. **H:** „No, někdy mi nejde matika a čtení. Když čteme o hodině, tak mi to trvá.“ říká žačka na prvním stupni a její matka dodává **I:** „Moje dcera má potíže ve čtení už od první třídy, ale zas bych neřekla, že by to oproti třeba jiným dětem byl až tak velký problém. Ale paní učitelka si toho všimla a kontaktovala mě ohledně toho.“

2: Poskytování podpory

Ve škole se dle slov výchovné poradkyně zatím nepracuje s vypracováváním plánu pedagogické podpory. **B:** „No my tady ten plán pedagogické podpory nepoužíváme, zatím jsme se s tím nějak dopodrobna nezabývali, ale možná v budoucnu.“

Každý z respondentů se k přímému poskytování nebo přijímání podpory dostává jiným způsobem. Ředitelka školy uvádí, že škola využívá převážně možnosti poskytování pedagogické intervence, kterou svým kolegyním doporučuje, ale jinak přímo dětem v hodinách podporu neposkytuje, protože se jich běžně nezúčastní. **A:** „Já se do těch klasických hodin tak často neodstávám. Ale jinak v naší škole hodně vítáme a podporujeme využívání pedagogické intervence, kterou poskytují učitelé nebo asistenti.“

Výchovná poradkyně zmiňuje různé modifikace výuky jako prostředek podpory. **B:** „Řekněme, že se tomu dá říkat jako takové úlevy... Dostávají místo diktátů doplňovačky, kratší testy, někdy je slovně přezkoušíme nebo u se nějakých úzkostných dětí snažíme nevyvolávat před třídou. Obecně jsou to takové ty základní metody, jak se těm dětem dá pomoci, když na něco nestačí. Pak je tedy možnost využívat té pedagogické intervence, kterou tady využíváme asi nejvíc...“

Školní psychologka se zaměřuje na obecnější rovinu podpory. **C:** „Jelikož já se vyučování neúčastním, tak v tom takovou roli nehraji. Ale když se o tom bavím s učiteli, tak jim doporučuji individualizaci a trpělivost, aby se žáci mohli cítit podpořeni.“

Učitelé a asistenti pedagoga hrají nejdůležitější roli v přímém poskytování podpory žákům, kterým jsou poskytována podpůrná opatření prvního stupně, protože se účastní na každodenním vzdělávání a jsou s žáky ve velmi úzkém kontaktu. Učitelka na prvním stupni také zmiňuje pedagogickou intervenci a důležitost individualizace. **D:** „*Při poskytování té podpory prvního stupně se nejčastěji jedná o poskytování pedagogické intervence. Jinak je možné i upravovat metody ve výuce... ale je důležité myslet na to dítě individuálně.*“ Učitelka na druhém stupni dodává podrobnější a konkrétnější metody poskytování podpory. **E:** „*Já s těmi dětmi zacházím trochu v rukavičkách... Chodím za nimi a kontroluji, jestli chápou, co děláme, dávám jim rady, prostě jim dávám zvýšenou pozornost a nebo jim třeba najdu lepší místo na sezení ve třídě.*“ Asistentka pedagoga na prvním stupni zdůrazňuje potřebu duševní podpory, jako součást péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami. **F:** „*A myslím si, že je i důležité jim dávat tu mentální podporu, když to dítě vypadá, že se složí, tak ho uklidnit a podpořit*“ S tím souhlasí i asistentka pedagoga na stupni druhém a rozšiřuje sdělení i o působení v rámci povzbuzování a dodávání motivace. **G:** „*I když jsem ve třídě pro děti s druhým nebo třetím stupněm podpůrka, tak se snažím i těm v jedničce pomoci, co to jde. Snažím se jim věnovat, a hlavně je nějak povzbudit a motivovat, aby se soustředily a pracovaly, protože pak často narušují hodinu.*“

Asistentka z druhého stupně sdělila, že minulý školní rok poskytovala jednomu žákovi hodiny pedagogické intervence. **F:** „*Loni jsem s K. (žák) chodila na hodinu týdně na intervenci. Měl problém se čtením, takže jsme pracovali hlavně na tom... Konkrétně jsme pracovali s takovou čítankou pro děti s dyslexií, používali jsme na čtení to okýnko a pracovali na orientaci v textu.*“

Z pohledu žáků a rodičů je přímá podpora ve škole vnímána velmi pozitivně a příkládají jí důležitost k příjemnému průběhu vzdělávání. Žáci kladně hodnotí podporu, která je jim poskytována. **H:** „*Mám někdy víc času, než odevzdám test...Asistentka u mě někdy stojí a vysvětluje, co mám dělat...Taky chodím na to doučko (pedagogická intervence) v úterý, to mě docela baví.*“ **J:** „*Já chodím na hodinu po škole s paní učitelkou na matiku, kde počítáme to, co děláme i o hodinách. Je dobrý, že mě to učí ona, protože když jsem dřív chodil jinak..., tak mě to ta paní učitelka učila jinak, ale takhle je to stejný.*“ Rodiče na styl podpory reagují také pozitivně. **I:** „*Já jsem za to moc ráda, že teď Z. (respondent H) chodí na ty hodiny*

k paní učitelce. Vidíme doma pokroky pak při děláni úkolů... Je super, že se jí takhle někdo věnuje.“

3. Spolupráce v rámci aplikace podpory

Spolupráce je nezbytná pro efektivní poskytování podpory. **A:** *„No, na pedagogické radě předává výchovná poradkyně zprávu o nastavení podpůrných opatření prvního stupně všem pedagogickým pracovníkům školy, hlavně těm, kteří působí ve třídě, ve které je daný žák... Snažíme se vytvářet prostor pro konzultaci učitelů mezi sebou...“* Ředitelka vyjadřuje, že je pro ni důležité, aby fungovala komunikace mezi pedagogickými zaměstnanci v dané škole v rámci péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Výchovná poradkyně svou roli ve spolupráci označuje za stěžejní, protože pokud učitel identifikuje nějaké vzdělávací potíže, tak oslovuje převážně ji. **B:** *„Já převážně konzultuji s učiteli. Za mnou většinou přijde učitel s tím, kde a jaké potíže se objevují. Nejčastěji to bývá matikář nebo češtinář a těm ostatním to pak přetlumočíme pomocí různých zápisů, které pošlu emailem nebo na pedagogické radě. Takže to u mě často začne a pak až se ty informace dostávají dál.“* Podobně svou situaci vidí i školní psycholožka. **C:** *„Především s třídními učiteli se snažím být v úzkém kontaktu. Funguje nám také spolupráce s výchovnou poradkyní, pokud je to časově možné, snažíme se, i když to někdy nejde... Moje role je v tomto případě spíše doporučující, ale je důležité komunikovat, jinak by ta podpora nebyla úplná.“*

Učitelé a asistenti pedagoga také zdůrazňují význam spolupráce. **G:** *„Spolupracujeme docela dobře. Učitelé mi říkají, kde jsem víc potřeba. Někdy si sedneme a probereme, jak to dětem jde. Když je na to ale čas.“* Říká asistentka pedagoga z prvního stupně. Učitelka na prvním stupni doplňuje ještě další typ spolupráce, a to tu s rodiči žáků. **D:** *„Dohodují se s výchovnou poradkyní i se zákonnými zástupci a dalšími učiteli...S většinou rodičů od dětí se speciálními vzdělávacími potřebami máme častější komunikaci a vědí, že se s čímkoliv na mě mohou obrátit.“* K tomu se přidala i třídní učitelka na druhém stupni. **E:** *„Já to vždy oznamuji i rodičům... Nikdy jsem se nesešla se špatnou reakcí.“*

E: *„Já s P. (školní psycholožka) komunikuju téměř každý týden a máme vždy vytipované nějaké děti, o kterých se chceme bavit a často mezi nimi jsou i děti, které mají podpůrná*

opatření prvního stupně.“ dodává učitelka z druhého stupně a zdůrazňuje tím důležitost komunikace se školním poradenským pracovištěm. K tomu se přidává i asistentka pedagoga z prvního stupně. **F:** „*Já jsem ve třídě, kde je paní učitelka, která je i zároveň výchovná poradkyně, takže většinu věcí řeším s ní. Někdy se bavím i se školní psychologou, to řešíme spíš tu psychickou stránku.*“

Spolupráce se ale nevztahuje pouze na zaměstnance školy a rodiče žáků, pokud jde o péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Často nastává i potřeba komunikace se školskými poradenskými zařízeními, to ovšem ve vyšších stupních podpory, jak je uvedeno od třídní učitelky na druhém stupni. **E:** „*Ted' je to nastavování v režii školy, takže s poradnami nemusíme řešit ty první stupně opatření. Jinak samozřejmě máme pár poraden, se kterými jsme v užším kontaktu, ale to řešíme už dvojky nebo trojky... Ted' po covidu je to úplně v naší kompetenci... Maximálně s nimi řešíme tyhle děti, když jim ty podpůrka nestačí.*“

4. Vyhodnocování účinnosti podpory

Všichni z pedagogického sboru se shodli na pravidelnosti a formátu vyhodnocení. **A:** „*Účinnost těch opatření prvního stupně je vyhodnocována vždy po třech měsících písemnou formou...*“ **B:** „*Máme takový dokument, kde po třech měsících vyhodnocujeme, jak ty opatření fungují. Vyhodnocujeme to poměrně jednoduše, protože na to není tolik času.*“ **D:** „*Vyhodnocení neděláme moc složité, prostě zhodnotíme, jestli funguje nebo ne a jestli má smysl v tom pokračovat.*“

Na vyhodnocování se podle respondentů podílí členové školního poradenského pracoviště, učitel, který má daného žáka ve třídě nebo pedagog, který poskytuje pedagogickou intervenci. **C:** „*Vyhodnocujeme to v součinnosti s třídním učitelem a výchovným poradcem. Mě především zajímá, jak jsou opatření pro žáka funkční a zda se prolínají do všech předmětů*“ **D:** „*Na vyhodnocování se podílí ten, kdo podpůrné opatření navrhl po dohodě s tím, kdo ho poskytuje. Takže pokud ho poskytuji já, tak vyhodnocení provádím přímo já, ale konzultuji to.*“ Toto tvrzení potvrzuje i asistentka pedagoga z druhého stupně, která poskytovala pedagogickou intervenci. **F:** „*No já vyhodnocovala jen toho žáka, co jsem ho měla loni na intervenci a jen jsme si teda řekly s R. (výchovná poradkyně), jestli to budeme pokračovat...*“

Efektivita podpůrných opatření se vyhodnocuje na základě pokroků žáka a pohledů učitelů na potřebu podpory daného žáka. **F:** „Hodnotili jsme to na základě jeho pokroků, které jsme pořád sledovaly při práci s ním, prostě jsme ho pozorovaly.“ **E:** „Vyhodnotíme to podle individuálního dítěte, někdy prostě to podpůrko už nepotřebují, protože třeba vyrostou a nebo se prostělepší... Průběžně vidíme pokroky, poznáme to i na známkách“

Rodiče se přímo na procesu vyhodnocování nepodílí. Dochází ale k častějšímu kontaktu rodičů s učiteli, takže si zpětnou vazbu předávají v nepřímé návaznosti na vyhodnocování efektivity těchto podpůrných opatření. **I:** „...Já, když mám pocit, že potřebuji, tak se paní učitelce ozvu a probereme spolu moji dceru.“

5. Následné kroky po vyhodnocení

Po vyhodnocení nastává několik možných scénářů. **A:** „V případě, že se zjistí, že určité opatření nefunguje, tak výchovná poradkyně společně s učitelem, který o to opatření požádal vyhodnotí důvod. Pokud je důvodem hlubší problém, tak zákonnému zástupci navrhneme vyšetření v poradně. Někdy se stává, že se zvýší frekvence intervencí, Občas není ze strany žáka snaha o nápravu, tím tedy dojde k ukončení poskytování podpůrných opatření.“ S tímto souhlasí i výchovná poradkyně, a ještě doplňuje o možnosti pokračování. **B:** „No, pokud ta intervence nestačí, tak je pošleme do poradny, ale tam se pak čeká třeba rok, takže se vesele pokračuje v tom, co je.“ I školní psycholožka dále rozšiřuje možnosti následné péče prostřednictvím intenzivnější spolupráce se zákonnými zástupci žáka. **C:** „Důsledkem může být často doporučení do školského poradenského zařízení. Ale také například navázání užšího kontaktu s rodiči, kteří pak specifikům svého dítěte lépe rozumí, díky konzultacím se školou.“ Na druhém stupni již děti většinou bývají po vyšetření ve školském poradenském zařízení, to říká ze zkušenosti paní učitelka z druhého stupně. **D:** „...A nebo se pak můžou poslat do poradny, ale s tím se tak často neseťkávám už, protože to se u těch dětí děje spíš na prvním stupni a tam neučím.“ Asistentka z druhého stupně přidává svou zkušenost. **F:** „No tohle znám hlavně z toho směru zase toho K. (žák), kterého jsme poslali do poradny a teď má už opatření druhého stupně.“

2.4 Interpretace dat

Cílem této kapitoly je odpovědět na výzkumné otázky. K formulaci odpovědí byla použita data z jedenácti provedených rozhovorů.

VO1: Jak je u žáků zjišťována potřeba podpůrných opatření prvního stupně?

Z rozhovorů vyplývá, že identifikace potřeby podpůrných opatření prvního stupně na vybrané základní škole probíhá především prostřednictvím pozorování a základní pedagogické diagnostiky. Na tomto procesu se podílejí všichni z pedagogického sboru, kteří přichází do kontaktu s žáky pravidelněji. Zaměstnanci školy sledují úspěchy, neúspěchy a chování žáka, a i na základě porovnání s jinými zkušenostmi jsou schopni určit, zdali se jedná o dítě vyžadující podpůrná opatření prvního stupně. Školní psychologka zdůrazňuje, že důležitým nástrojem je také spolupráce s učiteli a pozorování chování žáků v různých situacích.

Dle respondentů z pedagogického sboru je výrazným indikátorem potřeby podpory nenaplnění očekávaných výstupů a problémy se soustředěním. Učitelé potvrzují, že potřebu podpůrných opatření často identifikují na základě problémů s tempem práce a schopností soustředit se ve vyučovacích hodinách. Pracovní tempo je dle pedagogických pracovníků nejvýraznějším indikátorem, že žák bude potřebovat speciální podporu.

Z pohledu dětí a rodičů je potřeba speciální podpory často spojena s konkrétními obtížemi v předmětech, převážně v českém jazyce, což potvrzuje nutnost individuálního přístupu.

Konkrétní identifikace žáků, kterým by měla být poskytována podpora, následně na dané škole probíhá za spolupráce učitele, který vyzpozoruje určité vzdělávací obtíže a výchovné poradkyně. Ta provede náslechy v hodinách a vyslechne si učitele, který jí popíše, v čem daný žák selhává. Pokud výchovná poradkyně určí, že dítě opravdu podpůrná opatření prvního stupně potřebuje, tak se návrh předkládá ředitelce školy. Ta následně tento návrh může schválit.

VO2: Jak funguje proces aplikace podpůrných opatření prvního stupně z pohledu pedagogů, žáků a rodičů?

Aplikovaná podpůrná opatření na dané škole zahrnují primárně pedagogickou intervenci a úpravy výuky, která je přizpůsobena individuálním potřebám žáků. Ředitelka školy uvádí,

že škola využívá převážně možnosti aplikovat pedagogickou intervenci, což potvrzuje i výchovná poradkyně. Pedagogická intervence představuje formu doučování pro děti, které mají mírné obtíže a často ji vede někdo z řad učitelů či asistentů pedagoga. Dva z respondentů měli zkušenost s vedením pedagogické intervence.

V rámci podpory jsou i upravovány metody a formy výuky na individuální situaci jednotlivého žáka. Dle pedagogů se převážně používají metody, které žákovi zredukuje či usnadní úkoly, které jsou po žákovi vyžadovány. Příkladem by bylo využití doplňovacího diktátu, místo celého psaného nebo kratší obsah testů, aby se žákovo pomalejší tempo dorovnálo s tempem dalších spolužáků.

Věnování zvýšené pozornosti žákům, kterým je poskytována podpora, bylo zmiňováno jako další forma podpory. Asistenti pedagoga i učitelé se těmto dětem aktivně věnují, sledují jejich pokroky a reagují na jejich individuální potřeby. Díky této zvýšené pozornosti mohou včas identifikovat případné zhoršující se obtíže, poskytnou cílenou podporu a přizpůsobit výuku.

Školní psycholožka doporučuje individualizaci a trpělivost učitelů. Díky těmto skutečnostem je možné žákům ve škole vytvořit prostor nejen pro vzdělávání, ale také bezpečné místo, kde děti cítí podporu, což je ideální prostředí na kvalitní rozvoj žáků.

Rodiče i jejich děti se vyjadřovali o poskytování podpory kladně. Žákům poskytovaná podpora vyhovuje a jsou spokojeni se zvýšenou pozorností, která se jim dostává.

Velmi důležitou složkou poskytování podpůrných opatření je spolupráce a míra komunikace mezi zainteresovanými stranami. Ve škole funguje spolupráce velmi dobře. Převážně pracovníci školního poradenského pracoviště se snaží pravidelně s ostatními členy pedagogického sboru spolupracovat a předávat si informace, aby následná poskytovaná péče byla ucelená, systematická a smysluplná.

VO3: Jak je vyhodnocována účinnost podpůrných opatření prvního stupně?

Vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření je na vybrané základní škole procesem, který probíhá podle platné legislativy, která stanovuje dobu vyhodnocování na tři měsíce po začátku aplikace těchto opatření.

Škola k hodnocení využívá společný dokument, kde jsou sepsána jména žáků, jakým stylem jim je poskytována podpora a kdo ji poskytuje, posledním údajem je právě následné vyhodnocení. To bývá stručné, ale popisuje přesné důvody, proč v nastavených opatření pokračovat nebo ne.

Na tvoření těchto hodnocení se podílí ten pedagogický pracovník, který se přímo podílí na poskytování podpory. Může to být například třídní učitel žáka nebo asistent pedagoga, který poskytuje žákovi hodiny pedagogické intervence. Dále se na vyhodnocování podílí i výchovná poradkyně. V tomto procesu jsou zapojeni lidé, kteří žáka pozorují a přichází s ním do častějšího kontaktu a díky tomu jsou kvalifikováni na hodnocení efektivity žákovy podpory.

Škola nevypracovává plán pedagogické podpory, mají své vlastní procesy na systematizaci poskytování prvního stupně podpůrných opatření.

Vyhodnocování probíhá na základě žákova pokroku nebo zájmu o poskytování podpory. Z těchto sledovatelných zkušeností se sepíše, zdali daná opatření fungují a bylo by vhodné v nich pokračovat nebo je aplikování těchto opatření neefektivní.

Na základě těchto hodnocení se dále pracuje podle jejich výsledku. Pokud je podpora vyhodnocena jako nedostačující a u žáka nenastává zlepšení, je kontaktováno školské poradenské zařízení. Tam je provedena speciálně pedagogická a psychologická diagnostika a je určeno, zdali žák nepotřebuje podpůrná opatření ve vyšších stupních. Tato skutečnost se ale dle pedagogů děje spíše na prvním stupni základní školy. Na druhém stupni většinou k nové diagnostice nedochází. Další z možností, která nastává na dané základní škole, je pokračování v nastavených podpůrných opatřeních v dalším období. Dle učitelů se také stává, že žák podporu již nepotřebuje, protože splnil svůj účel nebo již prostě není v žákově situaci nutná.

Rodiče se na vyhodnocování efektivity podpory přímo nepodílejí, ale díky komunikaci s učiteli se na ni podílejí nepřímě. Sdílejí s učiteli názory na pokroky svého dítěte a učitelé s tím nadále pracují a operují s těmito informacemi při vyhodnocování efektivity podpůrných opatření prvního stupně.

2.5 Doporučení pro praxi

Na základě analýzy a interpretace dat získaných z rozhovorů s respondenty lze formulovat několik doporučení pro praxi, která by mohla přispět ke zkvalitnění procesu identifikace, aplikace a vyhodnocování podpůrných opatření na vybrané základní škole, lze je však využít i obecněji v základním vzdělávání.

V celkovém procesu poskytování podpory by mohlo být vhodné začít vypracovávat plán pedagogické podpory, který sice není povinností, ale mohl by přispět k lepší organizaci a systematizaci péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tento plán by mohl zahrnovat konkrétní strategie a metody práce s žáky, pravidelná setkání pedagogického sboru k vyhodnocování postupu a jasné rozdělení odpovědnosti mezi pedagogy, asistenty pedagoga a další odborníky. Důležité je rovněž aktivní zapojení rodičů do tvorby a realizace tohoto plánu, což může zvýšit efektivitu zaváděných opatření.

Vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření by mohlo být zefektivněno zavedením strukturovaného procesu vyhodnocování, který by zahrnoval pravidelné hodnocení a zpětnou vazbu na výkony žáků od všech zúčastněných stran, včetně žáků a jejich rodičů. Systémové vyhodnocování by mohlo probíhat například formou pravidelných hodnotících schůzek nebo prostřednictvím krátkých diagnostických testů zadávaných členy školního poradenského pracoviště nebo pozorovacích schémat, které by pomohly lépe sledovat individuální pokrok žáka.

Je také důležité ocenit práci pedagogů a dalších odborníků, kteří se na poskytování podpůrných opatření podílejí. Z rozhovorů vyplynulo, že učitelé a všichni zúčastnění vynakládají značné úsilí na zajištění kvalitní podpory pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a aktivně hledají cesty, jak jim co nejlépe pomoci. Tento přístup je stěžejní pro vytváření inkluzivního a podnětného prostředí, které podporuje individuální rozvoj každého dítěte. Školy, které se věnují systematickému zlepšování poskytování podpůrných opatření a spolupráci s odborníky, mohou sloužit jako příklady dobré praxe a inspirovat další pedagogické pracovníky. Škola, kde bylo realizováno šetření, obecně působila pozitivní a podporující atmosférou.

V neposlední řadě by bylo přínosné zajistit pedagogům dostatečnou metodickou podporu a odborné vzdělávání v oblasti inkluze. Workshopy, semináře či sdílení zkušeností mezi

školy mohou přispět k lepšímu porozumění problematice a efektivnějším zavádění podpůrných opatření prvního stupně do praxe.

3 Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat proces poskytování podpůrných opatření prvního stupně na vybrané základní škole v okrese Praha – východ. Práce byla zaměřena na zjišťování potřeb podpory žáků, na aplikaci podpůrných opatření a na jejich vyhodnocování. Pro získání dat byl zvolen kvalitativní výzkum, v jehož rámci byly provedeny rozhovory s 11 respondenty, zahrnujícími pedagogický sbor školy, rodiče a žáky.

Výzkum ukázal, že proces identifikace potřeb žáků na vybrané škole je poměrně dobře nastaven a pedagogové žákům věnují velkou míru pozornosti. Na základě provedené analýzy získaných dat bylo ale také zjištěno, že v praxi existují určité oblasti, které je možné zefektivnit. Mezi hlavní nedostatky, které byly identifikovány, patří nedostatečná struktura v poskytování podpory a následném vyhodnocování efektivity, která je spojena s administrativní náročností a časovým zatížením zaměstnanců školy.

Na základě těchto zjištění byla formulována konkrétní doporučení pro praxi, která by mohla přispět k lepší organizaci a systematizaci poskytování podpory. Návrhem je zavedení plánu pedagogické podpory jako nástroje, který by umožnil efektivnější práci s žáky a lepší sledování jejich pokroku. Tento plán, i když není legislativně povinný, by mohl být velmi užitečný pro danou školu a mohl by zlepšit obecnou spolupráci mezi zúčastněnými stranami a následnou péčí. Dále bylo doporučeno zavést jednotný proces vyhodnocování účinnosti podpůrných opatření, který by zahrnoval zpětnou vazbu od všech zúčastněných na poskytování nebo přijímání podpůrných opatření prvního stupně na konkrétní škole.

Nesmí být opomíjen i další závěr této práce, a to je i uznání práce pedagogických pracovníků školy, kteří se na poskytování podpory podílejí. V praxi je možné pozorovat jejich velkou snahu poskytovat individuální a kvalitní péči, což je důležité pro vytváření inkluzivního vzdělávacího prostředí. Roli v tomto procesu sehraává i vzdělávání a metodická podpora pedagogů.

Výsledky této práce mohou přispět k lepšímu pochopení problematiky poskytování podpůrných opatření prvního stupně na základní škole a nabídnout konkrétní návrhy pro zlepšení tohoto procesu v reálném prostředí. Systémová aplikace by mohla výrazně zlepšit kvalitu podpory poskytované žákům a přispět k jejich inkluzivnímu vzdělávání.

4 Seznam použitých informačních zdrojů

BASLEROVÁ, P., MICHALÍK, J., FELCMANOVÁ, L., 2023. *Katalog podpůrných opatření, obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7676-633-4

HENDL, J., 2023. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 987-80-262-1968-2

CHRÁSKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing as. ISBN 987-80-247-5326-3

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2017. *Charakter podpory – I. stupeň podpůrných opatření*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2013–2025. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/39836/download/>. [cit. 2025-02-27].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2017. *Plán pedagogické podpory*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2013–2025. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/44240?highlightWords=pl%C3%A1n+pedagogick%C3%A9+podpory>. [cit. 2025-03-01].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2017. *Podpůrná opatření*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2013–2025. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/file/44241?highlightWords=PODP%C5%AERN%C3%81+OPAT%C5%98EN%C3%8D>. [cit. 2025-02-23].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2023. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2023/07/RVP_ZV_2023_cista_verze.pdf. [cit. 2025-03-02].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Podpůrná opatření*. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2013–2025. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/podpurna-opatreni>. [cit. 2025-02-17].

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY, 2020. *Příklady podpůrných opatření prvního stupně* [1]. [online]. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/storage/app/media/plpp/prakticke-priklady-podpurnych-opatreni-prvniho-stupne.pdf>. [cit. 2025-02-25].

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY, 2018. *Základní vzdělávání v České republice*. [online]. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/storage/app/media/preklady-cizinci/InfoZS-cs.pdf>. [cit. 2025-03-10].

SKUTIL, M. a kol., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7

SLOWÍK, J., 2016. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing as. ISBN 987-80-271-0095-8

SLOWÍK, J., 2022. *Inkluzivní speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing as. ISBN 978-80-271-3010-8

ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., 2010. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 987-80-7367-313-0

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. (eds.), 2011. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing as. ISBN 987-80-247-3357-9

Vyhláška č. 27/2016. *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>. [cit. 2025-02-25].

Vyhláška č. 72/2005 Sb, *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>. [cit. 2025-02-22].

Zákon č. 82/2015 Sb., *kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony*. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-82>. [cit. 2025-02-24].

Zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>. [cit. 2025-2-2025].

ZAPLETALOVÁ, J., MRÁZKOVÁ, J., 2014/2016. *Metodika pro nastavování podpůrných opatření ve školách ve spolupráci se školskými poradenskými zařízeními*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. ISBN 987-80-7481-085-5

ZILCHER, L., SVOBODA, Z., 2019. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada Publishing as. ISBN 978-80-271-0789-6

5 Seznam příloh

Příloha 1 – Polostrukturované rozhovory

Ředitelka školy

1. Jaká je role vedení školy při identifikaci žáků, kteří potřebují podpůrné opatření prvního stupně.
2. Jak je nastavena spolupráce školního poradenského pracoviště s učiteli a asistenty pedagoga při určování potřeb podpůrných opatření prvního stupně u žáků?
3. Jakým způsobem vedení školy zajišťuje, aby podpůrná opatření byla efektivně realizována?
4. Jakým způsobem ve vaší škole vyhodnocujete účinnost podpůrných opatření prvního stupně?
5. Jak často a jakými metodami je efektivita podpůrných opatření prvního stupně u vašich žáků vyhodnocována?
6. Jaký je postup, pokud se zjistí, že určité opatření prvního stupně nefunguje?

Výchovná poradkyně

1. Jaké postupy, metody nebo nástroje používáte k identifikaci žáků s potřebou podpůrného opatření prvního stupně?
2. Co bývá nejčastějším důvodem pro přidělení podpůrného opatření prvního stupně u žáků vaší školy?
3. Jak spolupracujete s dalšími pracovníky školy (učitelé, školní psycholog, školní speciální pedagog...) při identifikaci potřeby podpůrného opatření prvního stupně?
4. Jak plánujete poskytování podpůrných opatření prvního stupně (např. zpracování plánu pedagogické podpory apod.?)
5. Jak informujete učitele o žácích s podpůrným opatření prvního stupně, jejich potřebách a podpůrných opatřeních, která jim mají být poskytnuta?
6. Jak probíhá proces aplikace podpůrných opatření prvního stupně u žáků?
7. Kdo všechno se podílí na aplikaci podpůrných opatření? A jaká je v tomto procesu Vaše role?
8. Jakými nástroji nebo metodami měříte účinnost konkrétních podpůrných opatření?

9. Kdo se podílí na vyhodnocování efektivity podpůrných opatření prvního stupně?
Jaká je ve vyhodnocování Vaše role?
10. Využívají se následně nějak výsledky těchto vyhodnocení? Dochází na základě těchto výsledků k úpravám podpůrných opatření prvního stupně?
11. Jak často probíhá hodnocení účinnosti nebo revize přidělených podpůrných opatření prvního stupně?

Školní psycholožka

1. Jaké postupy, metody a nástroje používáte k identifikaci žáků s potřebou podpůrných opatření prvního stupně?
2. Co bývá nejčastějším důvodem pro přidělení podpůrných opatření prvního stupně u žáků vaší školy?
3. Jak spolupracujete s dalšími pracovníky (výchovný poradce, učitelé...) při identifikaci potřeby podpůrných opatření?
4. V jakých situacích doporučujete podpůrná opatření prvního stupně z vlastní iniciativy, pokud se tak děje?
5. Jak probíhá proces aplikace podpůrných opatření prvního stupně u žáků?
6. Kdo všechno se podílí na aplikaci podpůrných opatření prvního stupně? A jaká je v tomto procesu Vaše role?
7. Jakými nástroji nebo metodami měříte účinnost konkrétních podpůrných opatření prvního stupně?
8. Kdo se podílí na vyhodnocování efektivity? Jaká je ve vyhodnocování Vaše role?
9. Využívají se následně nějak výsledky těchto vyhodnocení? Dochází na základě těchto výsledků k úpravám podpůrných opatření?
10. Jak často probíhá hodnocení účinnosti nebo revize přidělených podpůrných opatření prvního stupně?

Učitelé na prvním a druhém stupni

1. Jakým způsobem identifikujete potřebu poskytování podpůrných opatření u svých žáků? Jaké metody nebo postupy používáte?
2. Co bývá nejčastějším důvodem pro přidělení podpůrných opatření prvního stupně u žáků vaší školy?

3. Jaký je postup, když se domníváte, že konkrétní žák potřebuje poskytování podpůrných opatření prvního stupně?
4. Jak spolupracujete s dalšími pracovníky školy (školní psycholog, výchovný poradce...) při identifikaci potřeby podpůrných opatření?
5. Kdo všechno se podílí na aplikaci podpůrných opatření? A jaká je v tomto procesu Vaše role?
6. Jak přistupujete k aplikaci podpůrných opatření prvního stupně u žáků, které učíte?
7. Jakým způsobem hodnotíte, zda podpůrná opatření, která byla aplikována, skutečně pomáhají žákovi? Jaké znaky nebo změny sledujete?
8. Kdo se podílí na vyhodnocování efektivity podpůrných opatření prvního stupně? Jaká je ve vyhodnocování Vaše role?
9. Využívají se následně nějak výsledky těchto vyhodnocení? Dochází na základě těchto výsledků k úpravám podpůrných opatření prvního stupně?
10. Jak často probíhá hodnocení účinnosti nebo revize přidělených podpůrných opatření prvního stupně?

Asistenti pedagoga

1. Jakým způsobem jste zapojen/a do procesu identifikace potřeby podpůrných opatření prvního stupně u žáků, se kterými pracujete?
2. Jaké situace nebo projevy chování považujete za indikátory, že žák potřebuje podpůrná opatření prvního stupně?
3. Jakým způsobem sdělíte své poznatky o potřebách žáků s třídním učitelem a školním poradenským pracovištěm?
4. Jaká je Vaše konkrétní role při aplikaci podpůrných opatření prvního stupně v každodenní výuce?
5. Můžete popsat konkrétní činnosti, které provádíte?
6. Jak spolupracujete s učitelem při aplikaci podpůrných opatření prvního stupně žákům?
7. Jakým způsobem sledujete pokroky žáků a hodnotíte, zda podpůrná opatření prvního stupně přinášejí očekávané výsledky?

8. Jak se vy osobně podílíte na úpravě nebo přizpůsobení podpůrných opatření prvního stupně, pokud je potřeba?
9. Využívají se následně nějak výsledky těchto vyhodnocení? Dochází na základě těchto výsledků k úpravám poskytování podpůrných opatření prvního stupně?

Rodiče

1. Jak jste byli informováni o potřebě poskytování podpůrných opatření prvního stupně pro Vaše dítě?
2. Byli jste nějakým způsobem zapojeni do procesu identifikace potřeby podpůrných opatření prvního stupně u vašeho dítěte?
3. Vidíte u svého dítěte pokrok nebo změny od doby, kdy byla podpůrná opatření prvního stupně aplikována?
4. Spolupracujete nebo konzultujete nějak poskytování podpůrných opatření prvního stupně u Vašeho dítěte?
5. Setkali jste se někdy s nějakými problémy v souvislosti s poskytováním podpůrných opatření prvního stupně Vašemu dítěti?
6. Vnímáte nějaké pokroky Vašeho dítěte, od doby, kdy byla podpůrná opatření prvního stupně zavedena?
7. Informuje Vás škola o efektivitě poskytovaných opatřeních?
8. Máte možnost se podílet na vyhodnocení účinnosti podpůrných opatření prvního stupně poskytovaných vašemu dítěti?

Žáci

1. Jak ses dověděl o tom, že ti škola chce s něčím pomoci nebo že potřebuješ nějakou podporu?
2. Víš, proč máš ve škole podporu?
3. Kdo ti ve škole nejčastěji pomáhá? Je to třeba učitelka, asistentka nebo někdo jiný?
4. Máš pocit, že ti podpůrná opatření (pomoc od učitelů, asistenta, jiné úpravy ve výuce) opravdu pomáhají? Můžeš mi říct, jak konkrétně?
5. Všiml sis nějakého pokroku nebo změny od doby, kdy ti škola začala pomáhat?

Příloha 2 – Příklad polostrukturovaného rozhovoru

Polostrukturovaný rozhovor s respondentkou A, která je na pozici ředitelky školy.

- Dobrý den, moc děkuji, že jste si na mě udělala čas.
  - A: Dobrý den.
- Kolik Vám je let?
  - A: Je mi 49.
- Máte na škole nějaké žáky s podpurným opatřením prvního stupně?
  - A: Ano máme jich tu teď asi 15.
- Jaká je role vedení školy při identifikaci žáků, kteří potřebují podpurné opatření prvního stupně?
  - A: Výchovná poradkyně předkládá buď mně nebo zástupkyni ke schválení rozhodnutí o poskytování podpurných opatření na základě dohody s třídním učitelem, který zjistil, že u nějakého žáka nedochází k naplňování očekávaných výstupů. Jinak já přímo děti nevyhledávám, jen pak dále schvaluji aplikaci těch daných opatření.
- Jak vlastně vnímáte přímo proces té podpory z vaší pozice ředitelky školy?
  - A: Já se do těch klasických hodin tak často nedostávám. Ale jinak v naší škole hodně vítáme a podporujeme využívání pedagogické intervence, kterou poskytují učitelé nebo asistenti.
- Jak se postavena spolupráce se školním poradenským pracovištěm s učiteli a asistenty pedagoga při určování potřeb podpurných opatření v prvním stupni podpory?
  - A: No, na pedagogické radě předává výchovná poradkyně zprávu o nastavení podpurných opatření prvního stupně všem pedagogickým pracovníkům školy, hlavně těm, kteří působí ve třídě, ve které je daný žák, kterému bude poskytováno opatření.
- Jakým způsobem vedení školy zajišťuje, aby podpurná opatření prvního stupně byla efektivně realizována?
  - A: Snažíme se vytvářet prostor pro konzultaci učitelů mezi sebou, to vidím jako nejdůležitější.

- Jakým způsobem ve vaší škole vyhodnocujete účinnost podpůrných opatření prvního stupně?
  - A: Účinnost těch opatření prvního stupně je vyhodnocována vždy po třech měsících písemnou formou. Většinou se to vyhodnocuje na základě pozorování.
- Jak často a jakými metodami je efektivita podpůrných opatření prvního stupně u vašich žáků vyhodnocována?
  - A: Jak jsem již říkala, tak metody jsou hlavně pozorování ve vyučovacích hodinách a ověřování.
- Jaký je postup, pokud se zjistí, že určité podpůrné opatření prvního stupně nefunguje?
  - A: V případě, že se zjistí, že určité podpůrné opatření nefunguje, tak výchovná poradkyně společně s učitelem, který o to opatření požádal vyhodnotí důvod. Pokud je důvodem hlubší problém, tak je zákonnému zástupci navrhne vyšetření v poradně. Někdy se stává, že se zvýší frekvence intervencí. Občas není ze strany žáka snaha o nápravu, tím tedy dojde k ukončení poskytování podpůrných opatření.

6 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Respondenti – pedagogičtí

Tabulka č. 2 Respondenti – nepedagogičtí